

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Древалія Віталія Юрійовича

«Механізми взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади у сфері законотворчості»,

яка подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування»

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи.

Здобувач Древалія Віталій Юрійович повному обсязі виконав Індивідуальний план виконання освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії. Освітня програма в обсязі 60 кредитів ECTS виконана у повному обсязі. Здобувач успішно склав іспити та заліки з наступних дисциплін:

- іспит з навчальної дисципліни «Концептуальні засади розвитку публічного управління та адміністрування» (92 бали);
- іспит з навчальної дисципліни «Концептуальні засади сучасного наукового пізнання» (90 балів);
- іспит з навчальної дисципліни «Етика та світоглядні засади наукової діяльності» (89 балів);
- іспит з навчальної дисципліни «Методологічне забезпечення досліджень публічного управління та адміністрування» (89 балів);
- іспит з навчальної дисципліни «Методологічне забезпечення освітньої діяльності» (90 балів);
- іспит з навчальної дисципліни «Управління проектами» (80 балів);
- іспит з навчальної дисципліни «Комунікативні аспекти діяльності дослідника» (93 бали);
- іспит з навчальної дисципліни «Основи наукового мовлення» (93 бали);
- іспит з навчальної дисципліни «Інформаційні технології у науковій діяльності» (95 балів);
- іспит з навчальної дисципліни «Іноземна мова в професійній діяльності дослідника публічного управління та адміністрування» (92 бали);
- іспит з навчальної дисципліни «Публічна політика» (90 балів);
- іспит з навчальної дисципліни «Управління суспільним розвитком» (82 бали);
- іспит з навчальної дисципліни «Інформаційно-аналітична складова публічного управління» (80 балів);
- «Педагогічна практика» (зараховано, 90 балів).

У процесі навчання здобувач набув усіх компетентностей, теоретичних знань, вмінь і навичок, визначених Тимчасовим стандартом вищої освіти третього науково-освітнього рівня за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Всі заплановані види робіт були виконані своєчасно. Здобувач плідно співпрацював з науковим керівником протягом усього терміну навчання в аспірантурі.

2. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження насамперед пояснюється тим, що становлення демократичної, правової та соціальної держави тісно пов'язане з розвитком громадянського суспільства як сфери суспільної діяльності громадян, що об'єднуються з метою захисту чи відстоювання власних інтересів, у тому числі – і засобом взаємодії з органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Причому, одним із вагомих показників розвитку інституцій громадянського суспільства якраз і є міра впливу на стан законотворчості та на розвиток суспільних відносин в цілому. Дійсно, засобом законотворення створюється чи вдосконалюється нормативно-правовий фундамент розвитку суспільних відносин. Водночас слід визнати і недостатність наявних механізмів взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади у зазначеній сфері суспільних відносин, адже впродовж багатьох десятиліть громадянське суспільство виступало здебільшого як ідеальна модель суспільних відносин, аніж його практична реалізація.

3. Мета і завдання дослідження.

Метою дисертаційної роботи є обґрунтування науково-теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади у сфері законотворчості.

Досягнення зазначеної мети обумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- узагальнити науково-теоретичну спадщину постанов та діяльності інституцій громадянського суспільства у зв'язку з їхнім впливом на сферу законотворчості;
- охарактеризувати особливості формування громадянського суспільства у процесі природно-історичного розвитку;
- дослідити роль законотворчості та власне закону як важливого аспекту демократизації суспільних відносин та розвитку громадянського суспільства;
- уточнити зміст організаційно-правового та комунікативного механізмів взаємодії громадських об'єднань та органів публічної влади в Україні;
- систематизувати сукупність форм та напрямів впливу громадських об'єднань на сферу законотворчості;
- обґрунтувати напрями вдосконалення механізмів реалізації громадських законотворчих ініціатив засобом проведення парламентських слухань;
- визначити та обґрунтувати напрями вдосконалення механізмів петиційної форми впливу громадськості на органи державної влади у сфері законотворчості;

– визначити сутність та структуру комплексного механізму взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади у сфері законотворчості.

Об'єкт та предмет дослідження.

Об'єкт дослідження – взаємодія інститутів громадянського суспільства та органів державної влади у сфері законотворчості.

Предмет дослідження – удосконалення механізмів взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади у сфері законотворчості.

Методи дослідження.

Методологічною основою дисертаційного дослідження є розуміння методології як складної інтегральної системи, що охоплює сукупність фундаментальних та загальнотеоретичних концепцій, принципів та закономірностей, загальних та конкретних методів наукового пізнання. Для виконання поставлених завдань використано необхідну сукупність методів, а саме: метод системного аналізу (для з'ясування розвиненості інститутів громадянського суспільства відповідно до стану суспільно-політичної зрілості суспільних відносин, а також для аналізу діяльності громадських об'єднань та органів публічної влади у взаємозв'язках, їхньої обопільної участі у законотворчому процесі); метод порівняння (для зіставлення національного та зарубіжного досвіду законотворчої діяльності, уточнення повноважень та завдань різних органів державної влади у даному процесі); структурно-функціональний метод (для дослідження діяльності окремих органів державної публічної влади у сфері законотворчості відповідно до приписів нормативно-правових актів та власних повноважень); історичний метод (для уточнення процесу становлення інститутів громадянського суспільства у взаємовпливах з органами державної влади, у тому числі – і в сфері законотворчості); статистичний метод (для групування даних щодо значущості законотворчих пропозицій у процесі проведення парламентських слухань та у змісті електронних петицій); абстрактно-логічний метод (для узагальнення та формулювання висновків та пропозицій).

4. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Тему дисертаційної роботи пов'язано з науково-дослідною роботою «Публічне управління України в умовах глобальних можливостей і загроз» (державний реєстраційний номер 0120U105740), що розробляється кафедрою публічної політики навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. У межах цієї роботи автором досліджено значущість взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади у сфері публічної політики, а також впливу громадськості на сферу законотворчості як важливого функціонального прояву концепції політичної участі.

5. Особистий внесок дисертанта в отриманні наукових результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних засад та розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання взаємодії інститутів

громадянського суспільства та органів державної влади у сфері законотворчості.

Наукова новизна дисертаційного дослідження розкривається у таких положеннях:

уперше:

– проведено системне та комплексне дослідження участі інституцій громадянського суспільства у сфері законотворчості, яке базується на якісних зрушеннях у політико-правовій системі суспільства з основою у реальному забезпеченні участі громадян в управлінні державними справами;

– запропоновано й обґрунтовано сутність та структуру комплексного механізму державного регулювання взаємовідносин інститутів громадянського суспільства та органів державної влади у сфері законотворчості. Під таким механізмом ми розуміємо сукупність правових, організаційно-правових, комунікативних та інших механізмів і процесів, які трансформуються в єдине ціле – злагоджену систему публічно-управлінських рішень та взаємодій з метою вдосконалення впливу громадськості на законотворчий процес.

удосконалено:

– теоретико-методологічні підходи до вдосконалення значущості законотворчості в державно-владних та публічно-управлінських відносинах, які окрім суто формального аспекту у вигляді законодавства детермінують запити та інтереси різних суспільних верств, створюючи правові передумови для суспільного прогресу в контексті розвитку громадянського суспільства та новітніх тенденцій людиноцентризму та гуманізму; повноцінна реалізація зазначених завдань власне і спирається на участь в законотворчому процесі всіх відповідальних структур та зацікавлених осіб; відтак і до вже усталених принципів законотворчості є всі підстави віднести і сукупність положень з основою у повноцінному забезпеченні участі інституцій громадянського суспільства в законотворчому процесі;

– положення щодо сутнісних характеристик організаційно-правового механізму взаємодії громадських об'єднань та органів державної влади в Україні. Організаційно-правовий механізм у даному разі є нормативно-правовим забезпеченням системи ціннісно-раціональних взаємодій відповідних органів та об'єднань, які базуються на чіткому визначенні прав, обов'язків, компетенції та відповідальності в процесі співпраці органів державної влади та інституцій громадянського суспільства;

– науково-теоретичні та управлінські підходи щодо напрямів вдосконалення механізмів реалізації громадських законотворчих ініціатив засобом проведення парламентських слухань. Авторські пропозиції згруповано та аргументовано за критеріями організаційно-правового та комунікативного механізмів. Удосконалений організаційно-правовий механізм має насамперед охоплювати положення щодо необхідності прийняття рішення щодо запланованих слухань на початку роботи кожної парламентської сесії, визначення парламентськими комітетами кола запрошених осіб та представників громадських об'єднань та зведення до мінімального рівня кількості невіголошених виступів від представників

громадських об'єднань. Удосконалений комунікативний механізм насамперед має базуватися на повноцінній реалізації можливості парламентського веб-сайту, зокрема щодо підготовки та проведення таких слухань, а також налагоджування гідної комунікації у цьому процесі з представниками громадськості;

– напрями вдосконалення механізмів петиційної форми впливу громадськості на органи державної влади у сфері законотворчості, які зосереджуються в одночасному вдосконаленні організаційно-правового, комунікативного та правопросвітницького механізмів.

дістали подальшого розвитку:

– обґрунтування особливостей та значущості діяльності інститутів громадянського суспільства у контексті політичної участі, адже якраз в межах політичної участі відбувається соціалізація громадських об'єднань з кінцевою метою у вигляді активізації власного впливу на забезпечення корпоративних та власних інтересів, у тому числі – і засобом впливу на законодавчу діяльність. Суттєві можливості для цього надають використання інформаційно-комунікаційних технологій та інтернет-комунікація, які не лише спрощують процедуру донесення до органів публічної влади певних запитів чи пропозицій, але і сприяють консолідації суб'єктів застосування інформаційного ресурсу. Перспективним у даному разі видається гармонійне поєднання управлінської, адміністративної та «парципативної» моделей;

– понятійно-категоріальний апарат теорії публічного управління, а саме поняття та категорії «громадянське суспільство», «взаємодія інституцій громадянського суспільства та органів державної влади», «законотворчість», а також «правовий механізм», «організаційно-правовий механізм» та «комунікативний механізм» відносно даного дослідження.

6. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Сформульовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на теоретико-методологічних засадах науки публічного управління, узагальненні поглядів та ідей провідних вітчизняних і зарубіжних учених, використанні системи загальнонаукових і спеціальних методів. Проаналізовано значний обсяг нормативно-правових актів, наведено дані про апробацію результатів на науково-практичних конференціях та впровадження розробок автора у практичній діяльності органів публічної влади. У цілому наукові результати, отримані в дисертації, є достовірними, науково обґрунтованими та доказовими.

7. Практичне значення одержаних результатів.

Основні ідеї та висновки дисертації доведено до рівня конкретних положень, методик та рекомендацій. Вони можуть бути використані у поточній діяльності органів державної влади та управління, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань у питаннях забезпечення впливу інститутів громадянського суспільства на правотворчу діяльність органів публічної влади, у тому числі – і в сфері законотворчості.

Запропоновані в дисертації положення, висновки та рекомендації мають практичне значення й адресну спрямованість, що підтверджують відповідні

довідки про впровадження результатів дослідження. Визначена автором сукупність пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади враховано комітетом Верховної Ради України з питань правової політики (Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження № 04-26/18-2024/101264 від 08.05.2024 р.). Сукупно сформульовані та обґрунтовані положення дисертаційного дослідження набули практичного застосування у науковій діяльності Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України (Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження від 08.05.2024 р.).

8. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором.

Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено у 14 публікаціях, з них 4 – у наукових фахових виданнях, 1 – у зарубіжному науковому виданні за напрямом дослідження, 10 тезах доповідей.

Статті у фахових наукових виданнях:

1. Древаль В.Ю. Зарубіжний досвід подання електронних петицій як засобу впливу громадськості на діяльність органів державної влади. Державне будівництво: Електронне наукове фахове видання / ХарРІ НАДУ. 2021. № 1.

2. Древаль В.Ю. Сутність та особливості постановня інститутів громадянського суспільства. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2021. № 4. С. 123-129.

3. Древаль, В. Ю. Парламентські слухання як важливий ресурс забезпечення взаємозв'язків органів публічної влади та громадськості у складних умовах сьогодення. Ефективність державного управління. 2023. № 3(72). С. 19–22.

4. Древаль В.Ю. Електронні петиції як засіб реалізації принципів народовладдя та ресурс вдосконалення державного владарювання. Державне будівництво. 2023. №1(33). С.197–202.

Стаття у зарубіжному виданні за напрямом дослідження:

5. Dreval, Vitaly. Activities of civil society institutions in the context of the concept of political participation: New challenges and additional features. Zeszyty Naukowe Collegium Witelona 2022; 4 (45): 73-84;

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

6. Древаль В.Ю. Організація проведення парламентських слухань. Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України: зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених (05 лист. 2020 р.), Харків нац. автомобільно-дорожн. ун-т. Харків: ХНАДУ, 2020. 389 с. С. 91-93.

7. Древаль В.Ю. Деякі аспекти співвідношення загальної, політичної та парламентської культури. Матеріали IV Міжнар. наук. електрон. конф. «Культура в процесі духовно-морального розвитку глобального суспільства», 24 лютого 2021, Харків, Україна. ХНТУСГ. С. 12-18.

8. Солових В.П., Древаль В.Ю. Електронні петиції як інструмент взаємодії суспільства та влади (досвід Республіки Польща). Правові засади організації та здійснення публічної влади: збірник тез IV Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 2-6 березня 2021 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2021. 580 с. С. 493-495.

9. Древаль В.Ю. Громадянське суспільство і органи державної влади у взаємозв'язках: уточнення понятійно-категоріального апарату. Публічне управління XXI століття: погляд у майбутнє: зб. тез XXI Міжнар. наук. конгресу. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ "Магістр", 2021. 544 с. С. 425-428.

10. Древаль В.Ю. Історичні аспекти формування взаємозв'язків громадянського суспільства та держави. Правова наука і державотворення в Україні в контексті правової інтеграції: Матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (21-22 травня 2021 р., м. Суми) / Сумська філія ХНУВС. Суми: Видавн. дім Ельдорадо», 2021. 204 с. С. 5-6.

11. Древаль В. Ю. Використання комунікативного ресурсу у взаємозв'язках громадських об'єднань та органів державної влади. Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції Двадцяті осінні юридичні читання «Права людини в сучасному світі проблеми теорії та практики» (м. Хмельницький, 1-2 жовтня 2021 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2021. 300 с. 150-152.

12. Древаль В.Ю. Сутність та особливості парламентської культури. Толерантність у системі цінностей сучасної особистості: матеріали Всеукр. наук. конф., приуроченої до Міжнародного дня толерантності, м. Маріуполь, 12 листоп. 2021 року. Маріуполь: ДонДУВС, 2021. 568 с. С. 231-234.

13. Древаль В.Ю. Використання інформаційного ресурсу у процесі взаємодії громадськості та органів публічного управління. Зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. «Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи». (м. Хмельницький, 11 лютого 2022 року). Хмельницький: Хмельницький ун-т управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. 191 с. С. 148-150.

14. Древаль В.Ю. Історико-правові засади формування законотворчості як атрибуту сучасної держави. Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез міжнар. наук.-практ. конф. «Двадцять перші осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 6 жовтня 2022 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. 403 с. С. 15-17.

15. Древаль В.Ю. Професійна підготовка та правова освіта учасників законотворчого процесу в контексті державного управління. Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів: зб. наук. матер. XXIII Міжнар. наук. конгресу [Електронний ресурс]. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. (PDF 680 с.). С. 126-129.

9. Дотримання академічної доброчесності.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

10. Апробація матеріалів дисертації.

Основні результати дисертаційного дослідження обговорювались на засіданнях кафедри публічної політики, на міжнародних і національних науково-практичних конференціях і конгресах, зокрема: а саме: «Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України» (м. Харків, 05 лист. 2020 р.); «Культура в процесі духовно-морального розвитку глобального суспільства» (м. Харків, 24 лютого 2021 р.); «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (м. Хмельницький, 2-6 березня 2021 р.), «Публічне управління XXI століття: погляд у майбутнє» (м. Харків, 21 квіт. 2021 р.); «Правова наука і державотворення в Україні в контексті правової інтеграції» (м. Суми 21-22 травня 2021 р.); «Права людини в сучасному світі: проблеми теорії та практики» (м. Хмельницький, 1-2 жовтня 2021 р.); «Толерантність у системі цінностей сучасної особистості» (м. Маріуполь, 12 листоп. 2021 р.); «Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи» (м. Хмельницький, 11 лютого 2022 р.); «Актуальні проблеми юридичної науки» (м. Хмельницький, 6 жовтня 2022 р.); XXIII Міжнар. наук. конгрес «Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів» (м. Харків, 27 квітня 2023 р.); XXIV Міжнар. наук. конгрес «Публічне управління XXI століття: нові виклики і трансформації в умовах війни» (м. Харків, 27 травня 2024 р.).

11. Оцінка структури, мови та стилю дисертації.

Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступно для сприйняття. Дисертація написана науковим стилем мовлення, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

12. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значущістю дисертаційна робота Древалю В.Ю. «Механізми взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади у сфері законотворчості» повністю відповідає галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» та паспорту спеціальності 281 – «Публічне

управління та адміністрування». Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

**13. Результати обговорення та проведення презентації.
Рекомендація дисертації до захисту.**

Здобувач представив основні результати своєї дисертаційної роботи на розширеному засіданні кафедри публічної політики ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна щодо попередньої експертизи дисертації (витяг з протоколу № 13 розширеного засідання кафедри публічної політики від 18.06.2024 року) у формі презентації та наукової дискусії після її завершення. На даному засіданні були присутні 15 співробітників кафедри та запрошених осіб. Дисертанту було задано 6 запитань, на які він надав вичерпні відповіді. Також виступили 4 науковці, які позитивно відізначались про дисертаційне дослідження Древалю В.Ю.

У рамках цього розширеного засідання було ухвалено одногolosно (12 голосів) рекомендувати роботу здобувача Древалю В.Ю. «Механізми взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади у сфері законотворчості» до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування.

Завідувач кафедри публічної політики
навчально-наукового інституту
«Інститут державного управління»
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна,
доктор наук з державного управління,
професор

Вячеслав ДЗЮНДЗЮК